

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast, Razvoj podjetništva

2. Šifra projekta:

V5-0209

3. Naslov projekta:

Zagotavljanje vključenosti Slovenije v globalni in evropski podjetniški monitoring s pomočjo Globalnega podjetniškega monitorja in Slovenskega podjetniškega observatorija

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Zagotavljanje vključenosti Slovenije v globalni in evropski podjetniški monitoring s pomočjo Globalnega podjetniškega monitorja in Slovenskega podjetniškega observatorija

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

Providing the inclusion of Slovenia in global and european entrepreneurship monitoring via Global Entrepreneurship Monitor and Slovenian Entrepreneurship Observatory

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Podjetništvo, ekonomska rast, poslovanje, mala in srednjevelika podjetja

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

Entrepreneurship, economic growth, business, SME's

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

-

6. Sofinancer/sofinancerji:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Ministrstvo za gospodarstvo

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

7017

red.prof. dr. Miroslav Rebernik

Datum: 6. 10. 2009

Podpis vodje projekta:

red. prof. dr. Miroslav Rebernik

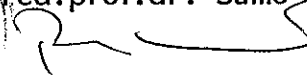

Podpis in žig izvajalca:

red. prof. dr. Ivan Rozman, rektor

zanj po pooblastilu

red.prof.dr. Samo Bobek, dekan

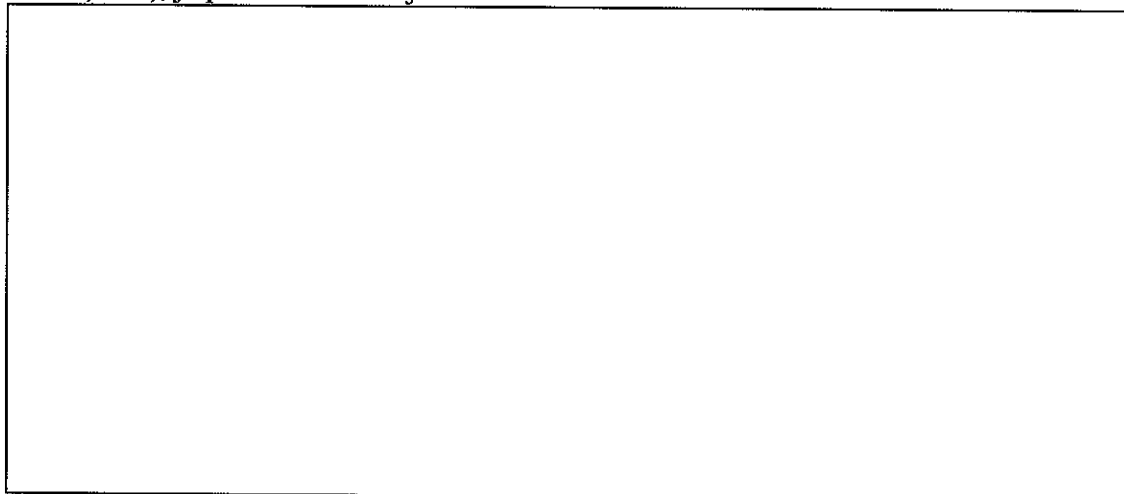
II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- ☒ a) v celoti
☐ b) delno
☐ c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

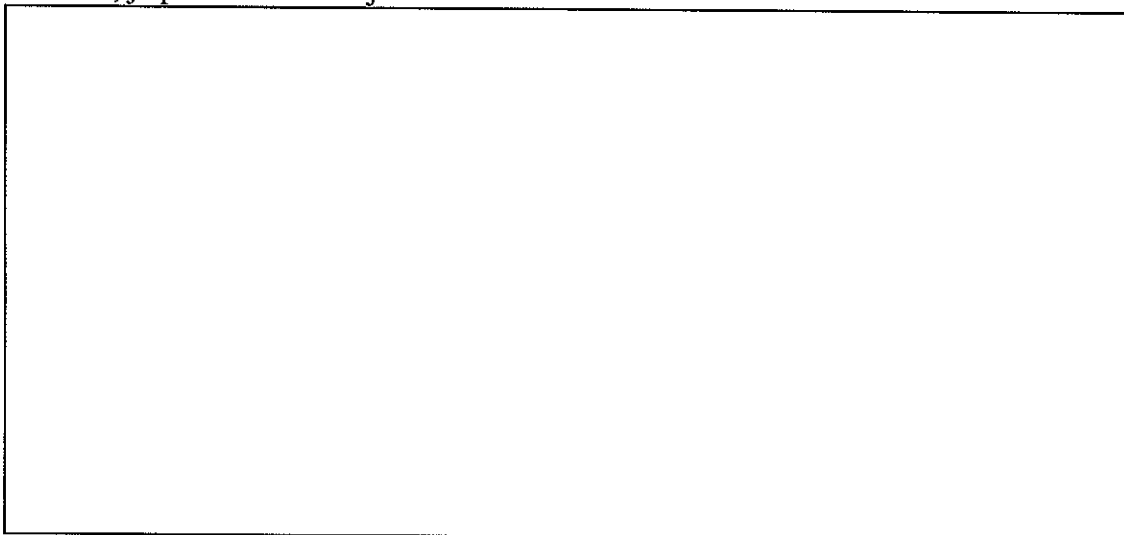

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

☐ a) da

☒ b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Podjetništvo je tako za EU kot tudi za Slovenijo ključnega strateškega pomena, kar v zadnjih letih razpoznavajo tudi vsi osrednji strateško-politični in razvojni dokumenti pa tudi druge razvojne zasnove državno-upravne, gospodarske, institucionalne in zakonodajne narave. Osrednje izhodišče projektne raziskave je tako temeljilo na spoznanju, da mala in srednje velika podjetja odločilno vplivajo na gospodarsko rast in razvoj ter da je pospeševanje podjetništva v družbi znanja osrednjega pomena za povečevanje konkurenčnosti podjetij ter s tem gospodarske razvitosti države. Predpostavili smo, da je možno tudi temeljne cilje Strategije razvoja Slovenije uresničiti predvsem tako, da bo čim več (za podjetništvo kvalificiranih) posameznikov ustanovilo podjetje ter, da se bo čim več obstoječih (ustaljenih) podjetij odločalo za kakovostno rast in razvoj. Pri tem smo izhajali iz spoznanja, da specifične okoliščine za izvajanje podjetniške aktivnosti v državi in regiji vplivajo na velikost in obseg družbeno koristnega podjetništva, le-to pa odločilno podpira ekonomsko rast in razvoj.

Ključni problem, ki smo obravnavali v našem raziskovanju, je bilo iskanje vzrokov in iskanje izhodov iz situacije, v kateri je po eni strani Slovenija v zaledju držav glede na delež prebivalstva, ki se odloča za podjetništvo, po drugi strani pa obstoječa podjetja močno zaostajajo po ustvarjeni dodani vrednosti (glej dosedanje raziskave GEM in Observatorij in tam navedene vire). Čeravno v ekonomski literaturi ni dvomov o pomembnosti, pa je temeljno razumevanje mehanizmov med podjetništvom in ekonomsko rastjo zdaleč od popolnega. Delujejo številni dejavniki, ki jih ni možno razumeti znotraj posamezne države, ne da bi spoznanja na nacionalni ravni soočali in prepletali s spoznanji sorodnih raziskav v drugih državah. Zato je bil bistven poudarek našega dela v preteklih treh letih na vključevanju naše raziskovalne skupine v mednarodne raziskovalne mreže in v pridobivanje podatkov in harmoniziranih podatkovnih baz, ki omogočajo mednarodne primerjave. Izhajali smo namreč iz domneve, ki smo jo v raziskovanju tudi potrdili, da podjetništva ne smemo opazovati samo v luči ustanavljanja novih podjetij, za uspešno gospodarstvo je pomembno, da so uspešna in konkurenčna tudi ustaljena podjetja. Razvita gospodarstva prenesejo nižji delež prebivalstva, vključenega v podjetniške procese, ker se gospodarska rast napaja iz uspešnega delovanja nacionalnih in multinacionalnih podjetij. Po drugi strani pa še tako visok delež podjetniško aktivne populacije ne more pospešiti gospodarske rasti, če ni uspešnih velikih in srednje velikih podjetij, ki so sposobna konkurirati v mednarodni menjavi.

Naše raziskave so pokazale še zmeraj veliko zaostajanje Slovenije za EU. Še zlasti zaskrbljuje, da se z velikostjo podjetja pogloblja razlika v dodani vrednosti na zaposlenega med slovenskimi podjetji in njihovimi konkurenti v EU - pri velikih podjetjih je to razmerje približno 1:3. Nizka podjetniška aktivnost v Sloveniji zato še posebej zaskrbljuje, ker so tudi ustaljena podjetja primerjalno precej slabša od evropskega povprečja. Slovensko gospodarstvo nikakor ne zmora dohiteti evropskega, čeravno le-to črpa svojo komparativno prednost še vedno v največji meri iz masovne proizvodnje srednje tehnološko zahtevnih izdelkov v tradicionalnih panogah. Ne dosegamo prednosti ekonomije obsega in imamo znatno slabšo tehnologijo kot je evropska. Ker za ustvarjanje višje dodane vrednosti nimamo visoko produktivne opreme in zmogljive tehnologije, prav

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

tako pa ne želimo ali zmoremo seliti proizvodnje na lokacije z nižjimi proizvodnimi stroški, je nujno, da se gospodarstvo preusmeri v ekonomske aktivnosti z visoko vsebnostjo znanja.

Pri proučevanju odnosov med podjetništvom in ekonomsko rastjo smo upoštevali tri ravni analize: raven individualnega podjetnika, ki deluje sam ali s timom in partnerji, raven podjetja, ter agregatno raven panog, regij in nacionalnih ekonomij. To pomeni, da je pri proučevanju odnosov med podjetništvom in ekonomsko rastjo treba vselej povezovati posameznika, podjetje in makroekonomsko raven. Gre za prepletenost, ki jo premalo upoštevamo pri oblikovanju gospodarske politike, ki želi pospeševati podjetništvo. Zato bi morali tudi presojanje makroekonomskih ukrepov naravnati tako, da bi ugotavljali, koliko so našli svoj odziv na individualni ravni.

Z našim raziskovanjem smo tudi za Slovenijo utemeljili, da je stopnja vključevanja v podjetniške aktivnosti različna glede na razvojno raven posamezne države. Zato morajo biti ukrepi ekonomske politike prilagojeni razvojni stopnji, saj lahko neprimerna politika pospeševanja podjetništva, ki ne upošteva specifičnih pogojev, v katerih se razvija podjetništvo, negativno vpliva na ekonomsko rast. Res je, da Slovenija nevarno zaostaja po rojevanju novih podjetij. Res pa je tudi, da je nesmiselno kar tako povprek spodbujati ljudi, naj se lotevajo podjetništva. Pri tem je treba upoštevati, prvič, da je podjetništvo redka dobrina in zahteva nekaj podjetniškega talenta ter specifična znanja in veščine, ki jih nima vse prebivalstvo. Drugič, ekonomska rast nacionalnega gospodarstva je največja, ko je vzpostavljeno ravnovesje med številom lastnikov/podjetnikov in delovno silo. Ni torej pomembno maksimiranje števila podjetnikov/lastnikov, ampak njihovo optimiranje. Tretjič, princip tirne pogojenosti uči, da imajo nekatere odločitve dolgoročne posledice. Zato ni smiselno nagovarjati posameznikov, da naj se lotijo podjetništva na področjih, ki jih lahko opravljajo z malo znanja, ki so nizko produktivna, in kjer se bodo "zaklenili v resurse" in bodo težko prešli v panoge z visoko dodano vrednostjo. Res je podjetništvo še vedno pomembno tudi zaradi (samo)zaposlitve, vendar pa ta nekdanji primarni razlog postopoma izgublja na pomenu. V družbi znanja je podjetništvo pomembno predvsem zaradi komercializacije novih idej.

Naša raziskava, ki je potekala v treh letnih ciklih, je bila ciljno usmerjena v proučitev številnih dejavnikov (mednarodne) konkurenčnosti gospodarstva na segmentu podjetništva ter namenjena institucijam in posameznikom pri pripravi izhodišč potrebnih za oblikovanje ukrepov za krepitev (mednarodne) konkurenčnosti gospodarstva. V raziskavi smo namreč oblikovali številna spoznanja, s pomočjo katerih je možno pospeševati podjetniško aktivnost in spodbujati razvoj podjetništva, z raziskovalnimi spoznanji, ki so bila močno empirično podprta, pa smo pričeli izgrajevati potrebni monitoring, ki je nujen, če ekonomska politika želi sprejemati smiselne ukrepe in preverjati njihovo učinkovitost. Le-to je bilo možno dosegati samo z močno vpetostjo v dve osrednji raziskovalni mreži s področja podjetništva – Global Entrepreneurship Monitor (www.gemconsortium.org) ter European Network for Social and Economic Research (www.ensr.eu).

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) je na področju raziskovanja podjetništva zdaleč največji in najbolj kompleksen projekt. Izvaja se že 12. leto in od leta 1999 dalje so na voljo tudi raziskovalna poročila – za posamične države in globalno za vse sodelujoče države. Slovenija se je preko naše raziskovalne skupine svetovnemu raziskovalnemu konzorciju pridružila leta 2002, tako da se lahko danes primerjamo s preko 50 državami in

ugotavljamo, kam se umeščamo na področju podjetništva v svetovnem merilu. Harmonizirani kvalitativni in kvantitativni podatki za veliko število držav zagotavljajo bogat vir za komparativno proučevanje podjetniškega obnašanja. Drugi kompleksni projekt, na katerem je temeljila naša raziskava s segmentom Slovenski podjetniški observatorij (SPO), je Observatory of European SMEs, ki je bil vzpostavljen leta 1993 v okviru Directorate-General XXIII (Enterprise Policy, Distributive Trades, Tourism and Cooperatives) ter vsi ostali projekti, ki potekajo pod okriljem European Network for Social and Economic Research (ENSR), ker so članice spoznale potrebo po usklajenem in enotnem pristopu k raziskovanju malih in srednje velikih podjetij. S Slovenskim podjetniškim observatorijem smo že pred leti pričeli odpravljati nedoslednosti pri zajemanju in analiziranju podatkov o stanju podjetništva v Sloveniji. Z zagotavljanjem pregleda podjetništva smo nadaljevali tudi v tem projektnem ciklu. Kot glavni vir podatkov smo uporabljali podatkovno bazo AJ PES, kar je omogočalo oblikovanje ustrezne časovne vrste in izvajanje medletnih primerjav podatkov. Rezultati raziskave demografske slike slovenskega podjetništva in njegove primerjave z EU so zato po naši oceni, in glede na široko rabo naših podatkov in spoznanj, pripomogli k boljšemu poznavanju značilnosti, stanja in trendov v slovenskem podjetništvu ter tako odgovornim na vladi RS in drugim odgovornim strokovnjakom olajšali odločanje o ukrepih za izboljšanje podjetniškega okolja. V letošnjem letu smo začeli poglobljeno preoblikovati SPO, tako da bi lahko ob nadaljevanju projekta kompetentno sodelovali v SME Annual Report, ki se bo delal na ravni članic EU in bo izgrajen po področjih, ki jih pokriva nedavno sprejeti Small Business Act.

Tako kot smo si načrtali s projektnimi aktivnostmi, smo nadaljevali aktivno sodelovanje v obeh raziskovalnih mrežah in zagotavljali stalno spremljanje stanja in učinkov razvojne politike na področju pospeševanja podjetništva in razvoja MSP v Sloveniji v primerjavi z EU ter v svetu, ob zagotovljeni znanstveni rigoroznosti, pa usmerjali svojo pozornost v aplikativno snovanje predlogov za oblikovalce ekonomske politike na državni, regionalni in lokalni ravni. Le-ti so bili dosledno prezentirani v vseh naših monografijah, člankih in na posvetovanjih. Uspelo nam je ustvariti "podjetniški scoreboard", s katerim lahko sedaj identificiramo veliko število elementov, ki so pomembni za vodenje ekonomske politike, obenem pa je (z določeno dograditvijo) možno preko njih podati tudi nekatere ključne kriterije za ocenjevanje uspešnosti izvajanja ekonomsko-političnih ukrepov, ki merijo na spodbujanje kakovostnega podjetništva.

V okviru izvajanja projekta smo uspeli v preteklih treh letih zagotoviti

- redno spremljanje stanja na področju podjetništva v Sloveniji in primerjavo s stanjem v državah EU ter v svetu,
- letno analizo slovenskih podjetij za tekoče leto po regijah, dejavnostih in velikostnih razredih (kot npr. delež števila podjetij, delež zaposlenih, število zaposlenih na podjetje, dodana vrednost na zaposlenega, čisti dobiček/izguba na zaposlenega, čista donosnost kapitala, delež izvoza, delež ustvarjenega BDP v podjetniškem sektorju), ter
- globalno primerljivo analizo stanja podjetništva v Sloveniji.

Poglobljeno pa smo obdelali tudi nekatere druge teme, pomembne za podjetniški monitoring, ki smo jih objavili v Slovenskem podjetniškem observatoriju, kot npr:

- Vpliv osebnih lastnosti podjetnikov na rast slovenskih podjetij,
- Absorpcijska sposobnost za prenos inovacij, raziskav in razvoja v mala in srednje velika podjetja,
- Dejavniki poslovnega neuspeha malih podjetij v Sloveniji,

- Družinska podjetja v zgodnjih fazah podjetniškega procesa,
 - Standardizacija v evropskih malih in srednje velikih podjetjih,
 - Slovenska podjetja v letu 2005, 2006, 2007,
 - Regionalna zgodnja podjetniška aktivnost v Sloveniji,
 - Učinek vstopov podjetij na gospodarsko rast in njihovi dejavniki: empirična analiza za Slovenijo,
 - Značilnosti zunanjega izvajanja v slovenskih malih in srednje velikih podjetjih,
 - Mrežno delovanje slovenskih malih in srednje velikih podjetij,
 - Razvojne značilnosti slovenskih družinskih podjetij in podpora njihovim razvojnim prizadevanjem,
- V angleški izdaji monografije pa še:
- Structural Business Statistics of Non-Financial Business Economy for the EU-27 and Slovenia,
 - The Impact of Slovenian Entries on Economic performance,
 - The Impact of Prices and Efficiency on Firm performance: The Case of Tourism Firms in Slovenia,
 - Regional Analysis of Selected Key Factors Influencing the Early-Stage Entrepreneurial Activity in Slovenia,
 - Distinctive Characteristic of Family Business and Supporting Infrastructure: Comparison of Slovenia with EU and other Countries,
 - Strategic and Traditional Reasons for Outsourcing in Slovenian SMEs,
 - SME Networking Activities Among Slovenian Male and Female Entrepreneurs.

Neposredni in posredni rezultati projekta so podrobneje navedeni v točki 3.3. in 3.4. tega poročila.

S projektom Zagotavljanje vključenosti Slovenije v globalni in evropski podjetniški monitoring s pomočjo Globalnega podjetniškega monitorja in Slovenskega podjetniškega observatorija smo tako uspešno nadaljevali raziskovanje, katerega rezultat so redne letne publikacije Slovenski podjetniški observatorij in Global Entrepreneurship Monitor. Predvsem GEM je tudi izjemno odmevna raziskava, v času sklepnega pisanja tega poročila (1. 10. 2009) Google vrne za obdobje 2006 – 2009 na geslo "global entrepreneurship monitor" kar 248.000 zadetkov, trenutnih zadetkov gesel "slovenski podjetniški observatorij" pa je bilo 5.080. V prilogi k temu poročilu smo dodali pregled clippingov, ki kažejo medijsko odzivnost na naše dosedanje raziskave GEM in Observatorij v Sloveniji.

Metodologija projekta je bila prilagojena temu, da gre za povezavo dveh kompleksnih raziskovalnih programov ter da je treba brezpogojno upoštevati stroge zahteve po sočasnosti pridobivanja podatkov ter mednarodni primerljivosti podatkovnih baz in s tem seveda tudi rezultatov raziskav. Podatkovno bazo v GEM smo ustvarjali tako, da smo vsako leto s pomočjo standardiziranih vprašalnikov, ki smo jih razvili skupaj z ostalimi raziskovalci v GEM, pridobili mednarodno primerljive podatke in analize o podjetniški aktivnosti, predvsem na področju vključevanja ljudi v podjetništvo, podjetniškega obnašanja ter različnih vidikov podjetniškega okolja. Vsakoletno zasnovo raziskave smo naredili na koordinacijskem sestanku nosilcev nacionalnih projektov, aktivnosti zbiranja podatkov so koordinirane s strani koordinacijskega tima in sicer za GEM na London Business School (VB) ter Babson College (ZDA). Vsi podatki, ki jih zagotovijo nacionalne raziskovalne skupine, vključno s samostojno izpolnjenimi vprašalniki, so prav tako koordinirani in harmonizirani. Raziskovalna skupina tako sledi enotni metodologiji,

ki jamči mednarodno primerljivost raziskave.

Raziskovalni program terja zelo intenzivno podatkovno podlago in zato številne aktivnosti, povezane z zbiranjem podatkov. Ker gre za svetovno raziskavo, je izrednega pomena, da so vse aktivnosti tesno usklajene. Koordinacijski tim na London Business School oziroma Babson College zagotavlja:

- enotno izgrajeno metodologijo,
- usklajevanje z nacionalnimi timi ter njihovo start-up usposabljanje,
- nadzor kakovosti izvajanja terenske raziskave odrasle populacije v vseh državah, ki jo morajo izvesti neodvisne mednarodno priznane organizacije za raziskavo trga,
- harmoniziranje procedur v izvedbi nacionalnih raziskav,
- zagotavlja konsolidiranje vseh podatkov, ki jih zagotovijo nacionalni timi z individualnimi intervjuji, opravljenimi z nacionalnimi eksperti s področja podjetništva, vključno z vprašalniki,
- zbere in standardizira za vse države, ki so vključene v raziskavo, nacionalne podatke iz mednarodnih virov (OECD, World Bank, UN ipd.),
- dostavi zbirko končnih podatkov vsem nacionalnim timom,
- izdela mednacionalno podrobno raziskavo ter povzetek le-te (končno poročilo Global Entrepreneurship Monitor – Executive Summary),
- razvije, zagotovi in izvede strategijo za globalno medijsko promocijo GEM ter s tem tudi posameznih nacionalnih raziskav.

Drugi kompleksni del projekta je Slovenski podjetniški observatorij, za katerega smo kot glavni vir podatkov koristili podatkovno bazo AJPES na eni strani, na drugi strani pa smo glede na temo raziskovanja določeno leto oblikovali ustrezni slučajni vzorec podjetij iz tega vzorčnega okvira, kjer smo primarne podatke pridobili predvsem s telefonskim anketiranjem.

Kot vidimo, je raziskovanje terjalo zelo intenzivno podatkovno podlago, ki smo jo zagotavljali z vsakoletnim anketiranjem 3.000 odraslih prebivalcev, od 100 do 250 podjetnikov, od 40 do 50 strokovnjakov, uglednih podjetnikov, finančnikov, vladnih predstavnikov ipd., z uporabo AJPES-ove baze bilančnih podatkov podjetij ter s standardiziranimi mednarodnimi viri (kot so Global Competitiveness Report, OECD, UNESCO, Svetovna banka ipd.). Za nalizo smo uporabljali uveljavljene matematično-statistične metode, predvsem korelacijsko in regresijsko analizo z logistično regresijo, metode kontingence, drevesa odločanja, metodo glavnih komponent, faktorsko analizo in statistične teste (t-test, Hi-kvadrat test), za analiziranje stroškovne učinkovitosti malih podjetij v Sloveniji pa tudi metodo mejnih stohastičnih funkcij (SFA) ter analizo podatkovnih ovojníc (DEA).

Ker raziskovalni tim zagotavlja podatke tudi za ostale nacionalne time, ki tvorijo GEM konzorcij, je bil časovni načrt izvedbe projekta datumsko zelo trdno določen in se je fiksiral na vsakoletnem sestanku GEM tima v januarju. Podobno natančno smo ravnali tudi v primeru Slovenskega podjetniškega observatorija, kjer se vključujemo v European Network for Social and Economic Research in zagotavljamo nekatere inpute za skupne raziskave.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- ☒ a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- ☒ b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- ☒ c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- ☐ d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- ☐ e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- ☐ a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- ☒ b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- ☐ c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- ☐ d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- ☐ e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- ☐ f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- ☒ g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- ☒ h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- ☐ i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Neposredni rezultati projekta so številni:

- Globalno harmonizirane longitudinalne baze primarnih podatkov za spremljanje podjetniške aktivnosti v Sloveniji,
- Okvirno razvit sistem kazalnikov za zaznavanje in merjenje podjetniške aktivnosti v Sloveniji,
- Podana priporočila za aktivnosti in ukrepe, s katerimi je možno pospeševati razvoj podjetništva v Sloveniji,
- Podan pregled stanja in vpliva na podjetniško aktivnost na področju izobraževanja in usposabljanja ter prenosa R&R v podjetniško prakso, pregled institucionalnih, kulturnih in infrastrukturnih ovir obenem s priporočili za aktivnosti in ukrepe na segmentih, kjer obstajajo vrzeli,
- Mednarodno primerljive ocene stanja in vpliva na področju poslovne in strokovne infrastrukture, ki spodbuja in podpira nastajanje podjetništva; na področju hitrosti sprememb na trgu in ovir za vstopanje podjetij na trg, ter na področju dostopa do fizične infrastrukture,
- Podan pregled podjetniške aktivnosti različnih skupin ljudi, npr. starejših in mlajših, moških in žensk, ljudi z različnimi stopnjami izobrazbe ipd.
- Z razširitvijo raziskovanja širšega spleta dejavnikov, ki učinkujejo na podjetništvo in njegov vpliv na učinkovitost in konkurenčnost gospodarstva ustvarjen "podjetniški scoreboard", s katerim smo sposobni identificirati veliko število elementov, ki so pomembni na vodenje ekonomske politike,
- S pomočjo benchmark matrike, ki smo jo delali za (a) nastajajoča, (b) nova in (c) ustaljena podjetja, se lahko sedaj primerjamo z 20 evropskimi oz. s preko 50 državami iz vsega sveta, in sicer po naslednjih dejavnikih:
 - o delež prebivalstva, ki se vključuje v podjetništvo v posameznih fazah,
 - o demografske značilnosti slovenskega podjetništva (spol, starost, izobrazba, dohodkovni razredi,..),
 - o motivacija (nujnost, priložnost),
 - o inovacijska naravnost (novost izdelkov, konkurenca, tehnologija),
 - o inovacijska naravnost odrasle populacije v Sloveniji,
 - o nagnjenost k rasti (zaposlovanje, izvoz),
 - o razpoznavanje poslovnih priložnosti,
 - o podjetniška zmogljivost,
 - o dojemanje kulturne podpore (stopnja egalitarizma, poklicna izbira, spoštovanje podjetniškega poklica, odnos medijev),
 - o samozaupanje (znanje in veščine, strah pred neuspehom)

S projektom smo dosegli tudi zelo visoko raven diseminacije in promocije rezultatov, ki so tudi prispevali v večji razpoznavnosti Slovenije v sferi podjetniškega raziskovanja, pospeševanja podjetništva in policy-making aktivnosti. Ob običajnem objavljanju raziskovalnih spoznanj v znanstvenih revijah in na konferencah smo uveljavili še naslednje oblike publiciranja in predstavitve rezultatov:

- izdaja vsakoletne publikacije Slovenski podjetniški observatorij, v slovenskem in angleškem jeziku,
- izdaja vsakoletne publikacije Global Entrepreneurship Monitor Slovenija, v slovenskem jeziku z obširnimi povzetki v angleščini,
- GEM Global Report (izdaja ga GEM Coordination Team z inputi iz našega

projekta), v angleškem jeziku,

- Sodelovanje pri izdaji tematskih GEM Reportov (primere glej na www.gemconsortium.org),
- Sodelovanje na različnih seminarjih in delavnicah,
- Predstavitev rezultatov na mednarodni konferenci PODIM (www.podim.org), ki jo soorganiziramo sodelavci v raziskavi,
- Predstavitev na mednarodni znanstveni konferenci STIQE (<http://rcum.uni-mb.si/~epfpodj/stiqe/index.html>), ki jo soorganiziramo sodelavci v raziskavi,
- Vsakoletna 4-stranska priloga z rezultati GEM v časopisu Finance,
- Vključevanje spoznanj iz raziskave v učbenike in pedagoški proces na dodiplomski in podiplomski ravni,
- Magistrska in doktorska dela, na temelju podatkovnih baz, ki (jih) smo jih ustvarili v tem projektu
- Vzdrževanje internetne strani www.gemslovenia.org z rezultati raziskav.

Priložen bibliografski izpis pokaže, da je v obdobju trajanja projekta 2006 - 2009 raziskovalna skupina ustvarila veliko število bibliografskih zapisov. Velika večina, zlasti tistih iz let 2007, 2008 in 2009 izhaja iz ali uporablja podatke pridobljene v okviru projekta. Člani raziskovalne skupine imajo skupaj zabeleženih 521 bibliografskih enot, dosegli so odličnih 1.359 SICRIS-ovih točk.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Projekt prispeva k boljšemu razumevanju pomena podjetništva za ekonomski razvoj. Njegova spoznanja so že vgrajena v številne strateške ali njim podobne dokumente, ki so jih ali jih še uporabljajo oblikovalci ekonomske, razvojne in podjetniške politike na različnih ravneh. Ad hoc bibliografska poizvedba za potrebe tega zaključnega poročila, jih je razkrila preko 30. V nadaljevanju navajamo nekaj primerov takšnih dokumentov:

- Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih 2007-2023 (RS Služba Vlade RS za razvoj),
- Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007-2013 (Ministrstvo za gospodarstvo)
- Operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013 (Služba Vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko)
- Operativni program razvoja človeških virov 2007-2013 (Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko)
- Program razvoja podeželja RS za obdobje 2007-2013 (Ministrstvo za kmetijstvo)
- UMAR-jeva Poročila o razvoju 2007, 2008, 2009
- Predlog zborničnega sistema v Slovenskem gospodarstvu (Zbornica obrti in podjetništva)
- Zahteve slovenske obrti in podjetništva 2007 (Obrtno podjetniška zbornica)
- JAPTI - Informacijski priročnik za podporo razvoja podjetnosti in ustvarjalnosti mladih. 2007
- Poslovna politika Javnega sklada RS Slovenije za podjetništvo za obdobje 2009-2013
- Regionalni razvojni program za Podravsko razvojno regijo 2007-2013 (Mariborska razvojna agencija)

Rezultate že tudi uporabljajo v univerzitetnih učbenikih, knjigah, pri pedagoškem delu in

v tekočih in načrtovanih raziskavah.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ a) v domačih znanstvenih krogih;
- ☒ b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- ☒ c) pri domačih uporabnikih;
- ☒ d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Za rezultate so zlasti zainteresirani mediji, znanstveni delavci, pedagoški delavci ter policy-makerji na različnih ravneh odločanja.

3.7. Število diplomantov, magistrov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

V raziskovalnem obdobju je skupina promovirala 64 diplomantov, 8 magistrov in 2 doktorja znanosti. Oba doktorata sta neposredno izhajala iz vključenosti v projekt medtem ko so magisteriji in veliko število diplom uporabljali podatke, rezultate in spoznanja, pridobljene v našem CRP.

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

- o ECSB - European Council for Small Business
- o ENSR - European Network for Social and Economic Research,
- o GEM - Global Entrepreneurship Monitor,
- o DIANA – mreža za proučevanje ženskega podjetništva,
- o FINPIN – mreža za podjetniško izobraževanje

Z vsemi temi povsem konkretno sodelujemo. Tako se je v okviru sodelovanja in dela v mreži ENSR (European network for Social and Economic Research) projektni tim vključeval in je še vključen v naslednje projekte:

- Benchmarking regional and national support services for SMEs in the field of intellectual and industrial property rights, 2006-2007;
- A study on practices and policies in the social enterprise sector in Europe, 2006-2007
- Skill Shortages in Regional SMEs, 2007;
- Largest EU Companies, 2007;

- Cluster policy mapping, 2007;
- A comparative study of best practices in the area of social protection for new entrepreneurs and their spouses and an analysis of the degree to which the level of social protection acts as an incentive to business creation, 2007;
- Innovative Actions to Provide good company practice on worker mobility for SMEs and PES, 2007-2008;
- Overview of Family Business Relevant Issues, 2008;
- Providing reasonable accommodation for persons with disabilities in the EU – best practices and financing schemes, 2007-2008;
- Representativeness of business organisations for SME in the EU member states, 2007-2008
- The Interaction Between Local Employment Development and Corporate social responsibility, 2008;
- The economics of entrepreneurial activity and SMEs: policy implications for the EU, 2008;
- Internationalisation of European SMEs, 2008-2009;
- Study on non-legislative initiatives for companies to promote gender equality at the workplace, 2009.

Vključili pa smo se tudi v naslednje projekte Leonardo da Vinci in TEMPUS:

- Leonardo da Vinci: Creative trainer, 2007-2009 (nosilec: SFG Graz, Avstrija)
- Leonardo da Vinci: ESIL – European sustainable innovation licence, 2008-2010 (nosilec: CPC Graz, Avstrija)
- TEMPUS: ICES-International centre for entrepreneurial studies, 2007-2009 (nosilec: Univerza Turku, Finska)

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Najpomembnejši rezultati takšnega sodelovanja so številni:

- neposredno sodelovanje v projektih,
- vzajemna izmenjava in zagotavljanje spoznanj,
- izmenjava baz podatkov,
- mednarodna primerljivost spoznanj,
- dolgoročna internacionalizacija projektne skupine,
- itd.

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani: <http://www.izum.si/>

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

- Član ekspertne komisije Evropske komisije za SME Policy Relevant Research
- Country Vice president za Slovenijo pri European Council for Small Business
- Član upravnega odbora ECSB
- Predsednik sveta Univerzitetnega inkubatorja Tovarna podjetmov
- Predsednik strokovne komisije za izbor "Slovenski start-up leta"
- Programski vodja mednarodne konference o podjetništvu in inoviranju PODIM
- Članstvo v uredniških odborih revij (Journal of Small Business Management, Economics and Business Review, Naše gospodarstvo, Journal of Entrepreneurial Venturing)
- Aktivno delovanje znotraj naslednjih mrež:
 - o European Network for Social and Economic Research,
 - o Global Entrepreneurship Monitor,
 - o DIANA – mreža za proučevanje ženskega podjetništva,
 - o FINPIN – mreža za podjetniško izobraževanje
 - o European Council for Small Business

Ostale reference kot so prezentacije rezultatov ipd. so razvidne iz priloge s clippingi in bibliografskih zapisov.

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.
Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

POVZETEK V5-0209

S projektom Zagotavljanje vključenosti Slovenije v globalni in evropski podjetniški monitoring s pomočjo Globalnega podjetniškega monitorja in Slovenskega podjetniškega observatorija smo uspešno nadaljevali raziskovanje, katerega rezultat so redne letne publikacije Slovenski podjetniški observatorij in Global Entrepreneurship Monitor. Bistven poudarek našega dela v preteklih treh letih je bil na vključevanju naše raziskovalne skupine v mednarodne raziskovalne mreže in v pridobivanje podatkov in harmoniziranih podatkovnih baz, ki omogočajo mednarodne primerjave. Raziskava, ki je potekala v treh letnih ciklih, je bila ciljno usmerjena v proučitev številnih dejavnikov (mednarodne) konkurenčnosti gospodarstva na segmentu podjetništva ter namenjena inštitucijam in posameznikom pri pripravi izhodišč potrebnih za oblikovanje ukrepov za krepitev (mednarodne) konkurenčnosti gospodarstva. V raziskavi smo namreč oblikovali številna spoznanja, s pomočjo katerih je možno pospeševati podjetniško aktivnost in spodbujati razvoj podjetništva, z raziskovalnimi spoznanji, ki so bila močno empirično podprta, pa smo pričeli izgrajevati potrebni monitoring, ki je nujen, če ekonomska politika želi sprejemati smiselne ukrepe in preverjati njihovo učinkovitost. Le-to je bilo možno dosežati samo z močno vpetostjo v dve osrednji raziskovalni mreži s področja podjetništva – Global Entrepreneurship Monitor (www.gemconsortium.org) ter European Network for Social and Economic Research (www.ensr.eu). Uspelo nam je ustvariti "podjetniški scoreboard", s katerim lahko sedaj identificiramo veliko število elementov, ki so pomembni za vodenje ekonomske politike, obenem pa je (z določeno dograditvijo) možno preko njih podati tudi nekatere ključne kriterije za ocenjevanje uspešnosti izvajanja ekonomsko-političnih ukrepov, ki merijo na spodbujanje kakovostnega podjetništva.

With the project *Providing the inclusion of Slovenia in global and european entrepreneurship monitoring via Global Entrepreneurship Monitor and Slovenian Entrepreneurship Observatory* we successfully continued the research resulting in annual reports *Slovenian Entrepreneurship Observatory* (since 1998) and *Global Entrepreneurship Monitor* (since 2002). The main emphasis of our work in last three years was on inclusion of our research team in international research networks and on acquisition of data and harmonized databases enabling international comparisons of entrepreneurship. The research organized in yearly cycles was targeted at investigating numerous indicators of competitiveness in the entrepreneurship segment of economy and tailored to provide policy makers with necessary frameworks and indicators to design appropriate policy measures for strengthening the (international) competitiveness. The project contributed to finding appropriate tools and concepts for conducting the evidence-based policy making focused on support and promotion of entrepreneurship. We started to create the necessary monitoring mechanisms for evaluation of SME and entrepreneurship policy measures. The results were enabled by active inclusion in two main entrepreneurship research network - *Global Entrepreneurship Monitor* (www.gemconsortium.org) and *European Network for Social and Economic Research* (www.ensr.eu). During the project we were able to create an "entrepreneurship scoreboard" that helps us to identify influential factors important for creating and implementing entrepreneurship policy. With some upgrading, the scoreboard in future can be developed to provide some key criteria for assessing the success of implementation of economic policy measures seeking to encourage quality entrepreneurship.